

**KURIAME
PRIEINAMO
TURINIO
ATEITĮ
LIETUVOJE!**

2020

**LIETUVOS
AKLŪJŲ
BIBLIOTEKA**

SUDĒTINGOS SĀLYGOS – INOVATYVŪS SPRENDIMAI

**direktorė
Inga Davidonienė**

2020-ųjų iššķūki privertė iš naujo įsivertinti, pasitikrinti stipriąsias ir silpnašias puses. Galiu tik pasidžiaugti, kad visa mūsų komanda sklandžiai perėjo prie nuotolinio darbo ir tęsė veiklas. Vienas didžiausių iššķūkių – leidinių garsinimas – buvo sėkmingai įgyvendintas įrengus studijas pačių diktorių namuose. Taip buvo užtikrintas nenutrūkstamas virtualios bibliotekos ELVIS augimas.

Siekėme išsaugoti ryšį su savo skaitytojais. Negalėdami susitikti bibliotekoje, lankėme juos telefono skambučiais, pristatėme leidinius į namus, skatinome naudotis virtualiomis paslaugomis. Virtualios bibliotekos ELVIS skaitytojų skaičius ūgtelėjo net tris kartus! Pasiiekti tokio puikaus rezultato padėjo ne tik mūsų tiesioginė komunikacija su vartotojais, bet ir bendradarbiavimas su bibliotekomis, specialiosiomis mokyklomis, pedagogine psichologine tarnyba, žmones su negalia atstovaujančiomis asociacijomis. Drauge veikdami, galėjome plačiau paskleisti žinių potencialiems skaitytojams.

Didžiuojamės bendradarbiavimu su kūrėjais ir leidėjais, kurie sutiko mums perduoti pritaikytus kūrinis. Tokiu būdu ELVIS praturtėjo: dabar galime pasiūlyti ne tik knygų, žurnalų, bet ir garso spektaklių, filmų su garsiniu vaizdavimu.

Toliau stiprėjome kaip kompetencijų centras. Parengta nauja tiflotyros koncepcija leis prisidėti prie spartesnio žmonių su negalia integracijos proceso, padės aprūpinti specialistus naujausia literatūra, vykdyti tyrimus, dalintis aktualia užsienio kolegų patirtimi. Gilindami žinias ir veiklas disleksijos srityje, prisijungėme prie pasaulinės iniciatyvos „Go Red for Dyslexia“. Siekdami dalytis patirtimi su kitų bibliotekų specialistais, organizavome seminarus apie autorių teises, Marakešo sutarties įgyvendinimą, lengvai suprantamos kalbos (Easy to Read) naudojimą.

Sudėtingas karantino laikotarpis sustiprino mūsų komandą, į ją sklandžiai įsiliejo nauji kolegos. Džiaugiuosi, kad svarbus stimulus prisijungti jiems buvo prasminga bibliotekos veikla.

2020-ieji mums buvo vertybių išsigrūnimo ir identiteto paieškos metai. Dabar jau tvirtai žinome, kad skaitantiems savaip atveriamė galimybę tobulėti, bendrauti, pažinti pasaulį ir save. Nuosekliai ir kryptingai dirbdami, kartu su savo bendruomene ir šiemet svarstysime, kaip galime tapti dar atviresni tiems, kuriems skaitymas ir knygos yra didžiulis iššķūkis. Tikrai atrasime, kaip dar geriau įgyvendinti savo misiją – juk esame tam, KAD SKAITYTI GALĖTŲ VISI!

LAB misija, vizija ir vertybės

2020-aisiais išsigryninome LAB misiją, viziją ir vertybes, kad kiekvienas darbuotojas jaustųsi įstaigos dalimi ir aiškiai žinotų, kaip ir kokių tikslų siekiame.

MISIJA

Kad skaityti galėtų visi – visur, visada, iškart!

VIZIJA

Skaitantiems savaip atveriamė galimybę tobulėti, bendrauti, pažinti pasaulį ir save.

VERTYBĖS

Atsakomybė. Garbingai ir sąžiningai elgiamės su bendradarbiais, lankytojais, partneriais ir mus supančia aplinka.

Pagarba. Esame atidūs žmogaus poreikiams. Priimame kitokią nuomonę, neįprastą požiūrį, kuriame tvarius santykius.

Inovatyvumas. Trokštame tobulėti – nuolat ieškome naujų, pažangesnių darbo priemonių ir metodų, įtraukiame juos į savo kasdienybę.

Profesionalumas. Išmanome savo darbą ir nuolat mokomės. Savo žiniomis ir įgyta patirtimi dalinamės su partneriais, nes suprantame, kad pokytį sukursime tik veikdami kartu.

Iniciatyvumas. Darome daugiau, nei „privalu“ padaryti. Turime drąsos priimti iššūkius. Negailime žodžio grįžtamajam ryšiui.

MŪSŲ KOMANDA

58 pareigybės Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje ir Ukmergėje

18 profesionalių diktorių Vilniuje ir Kaune

172 savanoriai diktoriai

5 kitų įstaigų specialistai, dirbantys LAB projektinėse veiklose

Mūsų skaitytojai

Pernai daug dėmesio skyrėme tam, kad skaityti galėtų visi. Juk po Lietuvos aklujų bibliotekos pavadinimu slypintys informacijos lobynai skirti ne tik neregiams, bet ir:

- silpnaregiams ir asmenims, kuriems rega silpsta dėl amžiaus ar ligos;
- vaikams, turintiems mokymosi ar raidos sutrikimų;
- vaikams ir suaugusiems, turintiems skaitymo sutrikimą (disleksiją);
- žmonėms, dėl fizinės negalios ar ligos negalintiems laikyti knygos rankose, perversti puslapių, ilgai išbūti sėdimoje padėtyje;
- asmenims, laikinai negalintiems skaityti įprasto spausdinto teksto.

Nėra priežasties, dėl kurios reikėtų atsisakyti skaitymo malonumo! Esame pasirengę atrasti patogiausią skaitymo būdą ir formatą kiekvienam, trokštančiam skaityti.

Karantinas mus užaugino

Prisitaikėme prie pandemijos ir sėkmingai perkėlėme veiklą į nuotolį, nenutraukdami kasdienių procesų. Patobulėjome, sustiprėjome ir pasisėmėme naujų idėjų ateities darbams.

- Leidinių išdavimą vykdėme be tiesioginio kontakto – siuntėme paštu, vežėme iki jūsų namų durų, suteikėme galimybę susitarus atsiimti šalia bibliotekos ir užtikrinome sklandų virtualios bibliotekos ELVIS veikimą.
- Kad nenutrūktų knygų garsinimo procesai, įsigijome mobilias studijas ir įkurdinome jas diktorių namuose.
- Organizavome virtualius mokymus visuomenei ir specialistams, tobulinomės patys.
- Pirmojo karantino metu palengvinome registraciją virtualioje bibliotekoje ELVIS, suteikdami galimybę registruotis pateikus sąžiningumo deklaraciją.
- Palaikėme nuolatinį kontaktą su skaitytojais telefonu ir elektroniniu paštu.

KĄ NUVEIKĖME DĖL JŪSŲ?

- Įrengėme garsinį signalą prie Vilniaus bibliotekos lauko durų, kad prastai matantiems skaitytojams būtų lengviau mus rasti.
- Sukūrėme uždarą Facebook grupę „Garsinės ELVIS knygos“ mūsų ir jūsų bendradarbiavimui – ji užtikrina išties greitą kontaktą tarp garsinės knygos kūrėjų ir skaitytojų!
- Visas Lietuvos mokyklas pakvietėme prisijungti prie pasaulinės iniciatyvos „Go RED for Dyslexia“, ragindami vaikus nebijoti klaidas taisančio raudono rašiklio. Raudonai apšvietėme ir savo pastatą.
- Kartu su „Dyslexia centru“ surengėme 2 stovyklas ir 3 naktinėjimus bibliotekoje disleksiją turintiems vaikams – jiems buvo tikrai malonu atrasti, kad „ne aš vienas toks“.
- Kartu su LASS ir LASUC populiarinome Brailio raštą socialinėje akcijoje „TAIP mano raštui mano mieste!“.
- Sukūrėme ir nuolat pildome tinklaraštį apie skaitymo sutrikimus.
- Nuosekliai tęsiame tinklaraštį apie regos sutrikimus.
- Organizavome 6 internetinių svetainių programavimo pagrindų mokymus regos negalią turintiems asmenims.
- Siekdami ištiesti pagalbos ranką vaikams, besimokantiems nuotoliniu būdu, organizavome seminarą „Greitoji pagalba su sintezatoriumi „Liepa“ skaitymo sutrikimų turintiems moksleiviams“.
- Kvietėme į knygų klubo susitikimus ir „Poezijos pavasario“ renginius.
- Organizavome Nacionalinį diktantą Brailio raštu.
- Kartu su VU mokslų daktaru Viktoru Denisenko mokėme kaip išvengti propagandos ir netikrų naujienų pinklių.
- Kartu su „Gatvės gyvos“ organizavome ekskursijas regos neįgaliesiems į Vilniaus senamiestį ir Antakalnį.
- 6 dalių kursuose pradedantiems mokėme vokiečių kalbos ir kultūros.
- Birželio–rugpjūčio mėnesiais kvietėme į vasaros skaityklą ir kt.

**GO
RED**

Auganti virtuali biblioteka ELVIS

Augimas **2019** m.

- 475** garsinės knygos
- 27** knygos Brailio raštu
- 10** filmų su garsiniu vaizdavimu
- 0** spektaklių su garsiniu vaizdavimu
- 0** garso spektaklių
- 5** DAISY leidiniai
- 15** BRF leidinių
- 146** nauji vartotojai

Augimas **2020** m.

- 481** garsinė knyga
- 32** knygos Brailio raštu
- 2** filmai su garsiniu vaizdavimu
- 1** spektaklis su garsiniu vaizdavimu
- 4** garso spektakliai
- 5** DAISY leidiniai
- 5** BRF leidiniai
- 1190** naujų vartotojų

Sukūrėme tris vaizdo siužetus:

- 1** Dėl traumos, ligos, amžiaus ar kitų priežasčių **nusilpusi rega** tampa iššūkiu knygų mėgėjams. Kai skaitymas su padidinimo stiklu jau nebeteikia malonumo, vienintelis išsigelbėjimas – garsinės knygos. Zelma Vaisiūnienė kalbina Lietuvos Nepriklausomybės akto signatarę Nijolę Oželytę.
- 2** **Neregintys žmonės** pasaulį tyrinėja per lytėjimą ir klausą. Apie Brailio raštą – šešių iškilių taškų abėcėlę – kalbasi Irma Jokšytė ir žurnalistas Rytis Zemkauskas.
- 3** **Disleksija**, arba skaitymo sutrikimą, statistiškai turi 1 iš 10 žmonių, tačiau didžioji dauguma jų gyvena to nežinodami ir nuolat kaltindami save, kad yra nepakankamai gabūs ar dėjo per mažai pastangų mokydami. Gabrielius Liaudanskas (Svaras) kalbasi su vaikų teatro „Teatriukas“ įkūrėju Žilvinu Ramanausku.

Išleidome tris leidinius:

- 1** **Iliustruotas negalių žodynas vaikams „Žmogus su negalia irgi gali“**. Iš suomių kalbos išverstas ir lengvai suprantama kalba parengtas smagus leidinys padeda formuoti šiuolaikišką, pagarbų ir palankų požiūrį į žmogų su negalia.
- 2** **„Apie disleksiją paprastai“**. Ši gausiai iliustruota, linksma ir išmintinga knyga – tai mūsų kelias link dar efektyvesnio visuomenės – vaikų, tėvų, pedagogų, – švietimo apie skaitymo sutrikimus. Teisę versti leidinį į lietuvių kalbą gavome užmezgę partnerystę su Didžiosios Britanijos disleksijos ekspertais „Nessy“.
- 3** **„Knyga vaikams apie koronavirusą“** ne tik padeda vaikams atsakyti į klausimą, kas yra koronavirusas ir kodėl visi apie jį kalba, bet taip pat aiškiai ir paprastai pasakoja apie šio viruso poveikį žmonių sveikatai ir kasdieniam šeimos gyvenimui. Didžiosios Britanijos leidyklos „Nosy Crow“ knygelę išvertėme į lietuvių kalbą ir parengėme lengvai suprantama kalba.

SPECIALISTAMS

- Organizavome 5 seminarus „Autorių teisės ir vartotojų, negalinčių skaityti įprasto spausdinto teksto, informacinis aprūpinimas“.
- Parengėme leidinį „Marakešo sutartis: pradėkime“
- Buvome pastebėti ir įvertinti ne tik Lietuvos, bet ir ES leidėjų. Skaitėme pranešimą Lietuvos leidėjų asociacijos ir Europos leidėjų federacijos organizuotame seminare „Ką leidėjams reikia žinoti apie Europos prieinamumo aktą“.
- Organizavome 2 seminarus „Kas yra Easy to Read formatas ir kaip jį naudoti“
- Kartu su LASUC organizavome mokymus „Viešųjų pateikčių medžiagos pritaikymas sutrikusios regos negalią ir skaitymo sutrikimų turintiems žmonėms“.
- Kartu su partneriais parengėme 2 dalių biblioterapijos mokymus mokyklų bibliotekininkams, kuriuose pasakojome ir apie disleksiją, ir apie Easy to Read formatą.

NAUJOS PASLAUGOS MŪSŲ MAŽIESIEMS

- **Taktilinių knygelių išdavimo paslauga.** „Po stiklu“ laikytas ir saugotas taktilines (liečiamąsias) knygeles išleidome į gyvenimą! Nuo šiol jas galite užsisakyti ir atsiimti kaip ir bet kurio kito formato leidinius. Šių knygelių pagrindinė paskirtis – lavinti pačius mažiausius mūsų bibliotekos lankytojus. O jei maži pirštukai knygeles „suskaitys“ – mes tik džiaugsimės ir inicijuosime naujų kūrimą.
- **Pasakojimų dėžučių išdavimo paslauga.** Pasakojimų dėžutės, kurių turinys parengtas pagal Kęstučio Kasparavičiaus kūrinius, išaugo edukacijos rūbą ir nuo šiol išduodamos vaikams ir visai šeimai. Dėžutėse rasite K. Kasparavičiaus sukurtą pasakojimo tekstą ir liečiamus šių pasakojimų herojus, taip pat aprašymą, ką galima su jais nuveikti.
- **Žmogaus anatomijos prijuostė** – tai interaktyvus, žaismingas ir įdomus būdas sužinoti žmogaus organų vietą ir jų funkcijas mūsų kūne. Ji skirta lavinti regos negalią ar suvokimo sutrikimų turinčius vaikus.
- Sukurtos 2 naujos edukacinių užsiėmimų programos:
„**Užsuk į LAB – pažaisim!**“ skirta 6–14 m. vaikams. Pasitelkiant lavinamuosius stalo žaidimus, skatinamas bendravimas, kūrybiškumas, pasitikėjimas savimi ir loginis mąstymas.
„**Susikurk savo knygą**“ taip pat skirta 6–14 m. vaikams. Diskutuosime, kur keliauja senos, neskaitomos knygos. Pasitelkę fantaziją, iš senų knygų kursime įvairias dekoracijas.

Atsakingai valdome turta

Vykdydami bibliotekos modernizavimo projektą, Vilniaus biblioteką laikinai, iki kol baigsis remonto darbai, perkėlėme į naujas patalpas, esančias Gerosios Vilties g. 10.

LAB Ukmergės filialas taip pat išsikraustė iš buvusių patalpų ir įsikūrė po Ukmergės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos stogu, Vytauto g. 30.

Tiflotyros muziejaus eksponatus perkėlėme į Vilkpėdės bendruomenės socialinių paslaugų centrą – ekspozicija jau pasiruošusi pasitikti lankytojus!

Įsigijome naujus profesionalios studijų įrangos paketus: garso įrašymo ir redagavimo programinę įrangą, mikrofonus ir monitorines kolonėles, garso plokštes, kompiuterius. Studijos šiuo metu modernizuojamos – tikime, kad artimiausiu metu skaitytojai džiaugsis dar geresne įrašų kokybe, o diktoriai ir operatoriai – spartesniu bei sklandesniu darbu.

Atsisakėme senų automobilių, reikalavusių didelių eksploataavimo išlaidų. Juos pakeitėme 4 naujais nuomojamais automobiliais, užtikrinančiais saugumą, komfortą ir mažesnes išlaidas.

EUROPINIAI PROJEKTAI

„MoBiLait“

- Virtualiąją biblioteką ELVIS papildėme 379 leidiniais prieinamais formatais.
- Įrengėme 11 mobilių garso įrašymo darbo vietų.
- Pradėjome ELVIS modernizavimo darbus: 2021 m. startuos visiškai atnaujinta virtuali biblioteka!

„Lietuvos aklujų bibliotekos modernizavimas“

- Parengėme techninį projektą modernizuoti Skroblų g. 10 esančias patalpas.
- Atlikome remonto darbus Gerosios Vilties g. 10 esančiose patalpose, kur laikinai perkėlėme Vilniaus biblioteką.

LIETUVOS KULTŪROS TARYBOS PROJEKTAI

Nuolat ieškome galimybių kaip nuveikti daugiau nei leidžia mūsų finansinė padėtis, todėl idėjas, kuriomis tikime, perkeliame į projektines paraiškas.

„Renkuosi priimti kitokį“

- Išvertėme ir lengvai suprantama kalba parengėme 2 leidinius „Apie disleksiją paprastai“ ir „Žmogus su negalia irgi gali“. Leidiniai laisvai prieinami mūsų svetainėje.
- Sukūrėme ir reguliariai pildome tinklaraštį apie skaitymo sutrikimus.

„Grožinės literatūros prieinamumo didinimas regos negalią turintiems asmenims“

- Parengėme 10 didelės apimties grožinės literatūros leidinių garsiniu formatu.

„EINAM“

- Mokymuose, kuriuos organizavome LAB darbuotojams, susipažinome su garsinio vaizdavimo teorija ir praktika, o išmokę lengvai suprantamos kalbos, iškart ją pritaikėme seminaruose ir leidyboje.
- Lengvai suprantama kalba parengėme ir išleidome „Knygą vaikams apie koronavirusą“.
- Išsiginome bibliotekos misiją, viziją ir vertybes.

„Virtualios aklujų bibliotekos ELVIS sklaida“

- Pritaikėme infoterminalą, kuriame galima smagiai susipažinti su virtualia biblioteka ELVIS. Pasibaigus pandemijai, infoterminalą pastatysime Kauno akių ligų klinikoje.
- Parengėme informacinę medžiagą vartotojams.

„#Coding“

- Organizavome 6 internetinių svetainių programavimo pagrindų mokymus, kurių metu dalyviai kūrė savo asmeninius internetinius tinklalapius.

„Skaityti gali visi“

- Sukūrėme 3 vaizdo siužetus, pristatančius LAB teikiamas paslaugas – juos peržiūrėjo daugiau nei 150 tūkst. socialinių tinklų vartotojų!

Tarptautinis bendradarbiavimas suteikia galimybę vieningai siekti bendrų tikslų ir mokytis iš kolegų, dirbančių kitose šalyse.

- 1** **Esame aktyvūs IFLA LPD** (The International Federation of Library Associations and Institutions Libraries Serving Persons with Print Disabilities Section / Bibliotekų, aptarnaujančių asmenis, negalinčius skaityti įprasto spausdinto teksto) komiteto nariai. Buvimas IFLA LPD komiteto dalimi leidžia mums susipažinti su kitose pasaulio šalyse veikiančių ir skaitančių kitaip aptarnaujančių bibliotekų veiklomis, naujovėmis, dalintis patirtimi ir prisidėti rengiant gaires pasaulio bibliotekininkams. Šiuo pandeminiu laikotarpiu virtualūs komiteto susitikimai vyksta kiekvieną mėnesį.
- 2** **Bendradarbiaujame su WIPO ABC** (World Intellectual Property Organization, Accessible Books Consortium / Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos Prieinamų leidinių susivienijimas). Prisijungimas prie virtualios ABC bibliotekos suteikia ilgai lauktą galimybę įgyvendinti Marakešo sutarties nuostatas ir dalintis prieinamo formato leidiniais su kitomis specialiosiomis bibliotekomis. Nuo šiol savo skaitytojams galime pasiūsti pritaikyto formato leidinius įvairiomis užsienio kalbomis, o leidinius lietuvių kalba svetur gyvenantys lietuviai ir kiti skaitymo sunkumų turintys asmenys gali gauti savo šalies specialiosiose bibliotekose. 2020 m. ABC katalogą papildė 183 leidinių metaduomenys iš mūsų bibliotekos.
- 3** **Džiaugiamės veikiančia Marakešo sutartimi**, leidžiančia keistis specialiuųjų formatų leidiniais su šią sutartį ratifikavusiomis šalimis. Pernai gavome leidinių iš Estijos ir Lenkijos bibliotekų, todėl galėjome nudžiuginti mūsų vartotojus, skaitančius rusų bei lenkų kalbomis, o mūsų virtualios bibliotekos ELVIS vartotojų gretas papildė Indijos pilietis, pasiryžęs išmokti lietuvių kalbą.
- 4** **Dalyvavome internetinėje konferencijoje „Include!“ („Įtraukti!“)**, kurią organizavo NIPI (Nordic Inclusive Publishing Initiative / Siaurės šalių įtraukios leidybos iniciatyva). Vienas iš šešių svarbiausių punktų Europos prieinamumo akte – elektroninių knygų kūrimas ir prieinamumo didinimas, todėl siekiame maksimaliai gerai įgyvendinti šią direktyvą ir prisidėti prie atviro turinio kūrimo Lietuvoje.

INFORMACINIAI IŠTEKLIAI IR LEIDYBA

Esame vienintelė biblioteka Lietuvoje, kurios viena iš pagrindinių funkcijų – leisti prieinamo formato leidinius. Stengiamės tobulinti procesus ir siekiame, kad visa mūsų energija būtų nukreipta tikslingam darbui. Ką nuveikėme?

- Atlikome LAB prenumeruojamų periodinių leidinių turinio ir naudojimo analizę, jos rezultatų pagrindu atnaujino prenumeruojamų leidinių sąrašą, palikdami tik tai, kas aktualu mūsų skaitytojui. Atsisakėme praradusių populiarumą ir papildėme naujais leidiniais.
- Parengėme naują Leidybos tvarkos aprašą;
- Pasipildėme literatūra apie regėjimo ir mokymosi sutrikimus. Nuo 2021 m. pradžios bibliotekoje rasite 2 periodinius leidinius, kuriuose publikuojamos įvairios naujienos, susijusios su regėjimo sutrikimais. Tai anglų kalba leidžiamas mokslinis žurnalas „Journal of Visual Impairment and Blindness“ ir Vokietijos aklųjų ir silpnaregių sąjungos leidžiamas žurnalas „Sichtweisen“. Bibliotekos lentynas praturtino ir 42 pavadinimai specialiosios literatūros užsienio kalbomis.
- Norėdami būti draugiški ne tik jums, bet ir aplinkai, optimizavome leidinių tiražavimo procesus.
- Pasirašėme dvi sutartis su leidėjais. Gaudami elektronines leidinių versijas taupome laiką, pinigus ir galime greičiau pateikti jums garsinį variantą.

RĖMĖJAI

Džiaugiamės, kad mūsų veiklas savanoriškai remia įmonės, įstaigos, organizacijos ir net pavieniai asmenys. Jaučiame atsakomybę įprasminti ir tinkamai panaudoti rėmėjų indėlį prieinamos informacijos kūrimui ir plėtrai.

AČIŪ

žmonėms, dovanojusiems knygas, kurias įgarsino mūsų diktoriai, ir skyrusiems 1,2 proc. savo pajamų mokesčio bibliotekai!

AČIŪ

mūsų veiklą parėmusiems partneriams:

- Lietuvos apeliaciniam teismui
- Europos Komisijos Vertimo raštu generalinio direktorato Lietuvių kalbos vertimo raštu departamentui
- Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungai
- Vokietijos fondui „Kinder Sollen Sehen“
- Švenčionių vaistažolių gamyklai „ETNO arbata“
- Lietuvos kino festivaliui „Kino pavasaris“
- m-films
- Nacionaliniam Kauno dramos teatrui
- Leidyklai „Baltos lankos“
- UAB „AMB“ (audioteka.lt)
- Vilniaus universiteto Kauno fakulteto Kalbų, literatūros ir vertimo studijų institutui